

Svoje matere se spominja v treh toplih, prečustvovanih pesmih: Materi (27.), Vseh mrtvih dan (76.) in v krasnem Večernem razpoloženju (71.), ki se ti zdi kakor slovo iz tujine pred smrtjo.

Moja majka, moja majka, da bi se k meni skoz mrak približala,
da bi me tvoja bela desnica ljubeče na čelo pokrižala,
kakor nekoč:
«Moj sinko, lahko noč!»

Moja majka, moja majka, jaz iščem tvoj blede obraz;
v mojem srcu je strah, v moji duši je mraz:
moje oko od bolesti je v noč zaplakalo,
moje hrepenenje, o majka, ne bo te dočakalo! —

Tako zgodaj in tako tragično umrlemu pesniku — komaj dvajset let starega je 15. julija 1918. l. na italijanskem bojišču ubila granata — je napisal njegov prijatelj Pavel Karlin krasen uvod. Knjigi je dodana tudi pesnikova slika. Ko gledaš njegov lepi, sanjavi obraz, ti postane še bolj žal nadarjenega mladeniča, ki je postal žrtev nenasitne vojne.

Tiskovna zadruga je storila prav, da je izdala Zbašnikove pesmi in s tem ohranila potomstvu marsikatero čedno pesmico tega v življenju nepriznanega resničnega pesnika.

R. P. Petruška.

Jean de La Fontaine. (1621—1695.) Lani je Francoska Komedija proslavila tristoletnico našega naslovnika s tem, da je poslala večjo družbo igrat v njegov rojstni kraj Château-Thierry, kjer je La Fontaine prebil brezdelno mladost, potem ko se je nekaj časa pripravljaj v Reimsu za duhovnika. V 22. letu je, poslušaje neko Malherbovo odo, začutil veselje do pesništva. Da bi ga priklenil na dom, mu je oče odstopil svojo službo gozdnega sodnika in ga oženil s 15letno Marijo Héricartovo. Neskrbni umetnik pa, ki je dejal o sebi: «Begotna sem stvar in letam od cveta na cvet», pozabi na svoje ter odide v Pariz poskušat literarno srečo. Živeč po tedanji šegi na stroške bogatih pokroviteljev, zlasti višjega finančnega nadzornika Fouqueta, poslednjih 20 let pa pri gospe de la Sablière, se udaja fejaškemu sanjarstvu, zaljubljen v «igro, ljubezen, knjigo, glasbo, mesto, poljano». Znan je njegov epitaf o razpolovljenem času: prvo polovico je prespal, drugo prelenaril.

V La Fontainovem značaju prevladuje nagnenje do nagonskega, naravnega kvijetizma, ki je amoralen kot priroda. Brez zlobe je ta skitalec, a tudi brez izrecnega altruističnega čuvstvovanja. Bil je tako detinsko preprost, tako favnovsko nezavesten, da mu ni mogoče zameriti zancmarjanja državljskih dolžnosti. Venomer in veliko je govoril o sebi, to pa z neposnemljivo dobrodušnostjo. Njegov prijatelj Maucroix je mogel reči o njem: «To je najbolj iskrena ter odkrita duša, kar jih poznam: nikoli se ni pretvarjal, ne vem, ali se je kdaj zlagal v svojem življenju.»

Ko je proti koncu hotel izkazati čast Najvišjemu, je svetoval svojemu sosedniku, naj dá ponatisniti njegove *Povesti* (razuzdane, opolzle!) ter izkuš piček porabi za pobožne ustanove. — Vendômskemu vojvodi je poslal prošnjo za posojilo s pripombo, da bi si z denarjem rad pridobil naklonjenost lahko živih gospodičen. — Nekoč naleti v salonu na prikupnega mladeniča. «Kdo pa je ta ljubeznivi gospodič?» Povedo mu, da je njegov sin, katerega je bil docela zgrešil. — Druga zgodbica pripoveduje, da je dremal v gledališču, baš ko so prvič uprizorili eno njegovih iger: ni ga zanimala. — Če diši ta anekdota po legendi, se pa naslednja zdi verjetna: Povabljen je bil k prijatelju na

obed, a čakali so dve uri nanj; na polju je gledal, kako so mravlje zagrebale mrtvo tovarišico. — Zgodovinsko je dejstvo, da je po smrti njegove zaščitnice Sablièrove prišel k njemu plemič d'Hervart in mu ponudil svoje stanovanje na razpolago. «Ravnokar sem nameraval iti k vam,» se odreže dobričina z genljivo neprisiljenostjo.

Star 47 let je pričel objavljati Basni, ki so ga ovekovečile. Dasi je snov večidel posneta po Ezopu in Fedru, šteje vendar med izvirne pisatelje po samoniklem načinu pripovedovanja, čudovitem slogu, iskrecih razbleskih duhà in pristrčnem tonu, kakor ga ne srečate pri nobenem sovrstniku. Saj so njegovi spisi zvest odsev njegove neskajljene notrine. Slikovito opazovanje, ki zagradi naravo pri viru in napravi iz basni pravzor realističnega popisa, se druži z lastnimi doživljajčki, z neprekinjeno pustno burko, ki našemlja živali v človeka, da se mu naroga, se izprepleta z izbrano smehljivo modrostjo in psihologijo, zgoščeno v jedrovitih podobah, ki se vtisnejo ljudstvu na veke v spomin, se menjava z liričnimi poleti, ki slednji trenotek ponašajo predmet v območje višjega pesništva, in z izrazito gibkimi ritmi. Slehera basen zase nudi za okrožen svet istine in poezije, celota pa «obširno stodejanko, ki v veselju se vrši». Ljubiti La Fontaina se pravi skoro isto kakor ljubiti Molièra, zagotavlja Sainte-Beuve. Eden ko drugi sta izrecno reprezentativna za svoj narod, vtelesa joč eno njegovih bistvenih potez, zdravi razum. «Dobričina» — tako so ga klicali vrstniki — je znatno prispeval za ustaljenje te trajne podlage v francoski duhovnosti, saj ga čita staro in mlado, deca se ga uči na pamet, odrasli segajo čisto še po njem, dosti njegovih krilatice leta od ust do ust. Jesli čudo, če so nekateri videli v njem največjega francoskega pesnika? Kako je živ in aktualen, more presoditi zgolj oni, ki je čul njegove verze iz ust dobrega igralca. Naj omenim, da je pred nekaj meseci obelodanil Franc-Nohain zbirko *Fables* v njegovem slogu in da so leta 1898. izšle v Alžiru slične Kaddourove Basni in Pravljice v «sabiru», t. j. arabski francoščini. Danes oživljajo tudi ostala njegova dela. Opozoriti hočem samo na *Discours à Madame de la Sablière*, s katerim se je predstavil kot nesmrtnik pred Akademijo. Tu gre za Descartesovo teorijo o živalih-avtomatih, ki je poet ne priznava; more-li fabulist odobriti trditev, kakor da bi bile životinje samo stroji? Na bister način loči med dvema dušama, katerih eno bi rad postavil na mesto hladnega Kartezijevega mašinizma.

Vsaka doba ni enakomerno čislala Basni. Sedemnajsto stoletje, zaverovano v nepogrešno vnianost in brezhibno vedenje, ni jemalo La Fontaina povsem resno, ker je s svojim obnašanjem kršil to načelo. Razen tega so tistikrat na dvoru zares vpoštevali le tragedijo in epopejo. Povest ali živalska pravljica sta veljali za manjvredni slovstveni obliki. «Parnasovski zakonodajec» Boileau ni v svoji Poetiki niti enkrat omenil osebnega prijatelja La Fontaina, ki se ni pokoril Malherbovi tehniki, marveč rabil svobodni stih mesto dvanaajsterca kakor Molière v *Amfitrionu*. Značilno je, da so za njim morali stoprav simbolisti takorekoč od mrtvih obuditi prosti verz.

Osemnajsti vek, ki znači odpor proti svojemu predhodniku in po versko kadí nagonom, ogrevaje se za «prirodnega človeka», se sicer ne pohujšuje nad zgodbicami iz Dekameron in Heptameron; enciklopedijcem ugaja izvestna merica umstvenega in npravnega anarhizma, bolj nego kdaj, izdajajo in bero La Fontaina, toda njih rogoborna ironija se ne streže s posmešno modrostjo samohotnega diletanta. Poleg tega še sveto spoštujejo slovstvene vrste «vélikega veka»: ključ do njih estetike je še vedno junaška pesem in žaloigra. Voltaire

nazivlje La Fontaina «staro dete», «ljubkega pisatelja», ki kot avtor za mlado dino spada v odred: *poetae minores*. Pa vam prilomasti čemerni Rousseau in jame dvomiti nad vzgojno vrednostjo nekaterih basni.

Romantiki — bi človek menil — mu ne bodo strogi zaradi nagonskih življenj njegove narave, z zadovoljstvom utegnejo opaziti pri njem premoč čutenosti nad razumom; vrhutega zametajo malikovanje plemenitih književnih oblik, hotoma iščejo pestri, domači slog; in njih prozodična reforma se dozdeva v skladu s fabulistovim ustvarjanjem. A mehki Lamartine ga še huje obsoja nego Rousseau, češ da je La Fontainova filozofija trda, mrzla, sebična: «To je žolč».

Popolno priznanje in splošno češčenje se pričenja jedva v drugi polovici prejšnjega veka s kritiki kot Walckenaer, Girardin, Taine, Lefenestre, Nisard, Faguet, Régnier. Njim se je pridružil naš prevajalec, sedanji pokrajinski namestnik¹, čigar lično opremljeni prvi zvezek s 94 naslovi nas je edini opomnil na preteklo tristoletnico.

La Fontainovi arhaizmi so vzbujali sodobnikom dojem smešne, a nizke vsakdanjosti, za današnjike pa vsebujejo slasten okus, enako utegnejo tudi starinske besede v slovenski prestavi dospeti nekoč do veljave. Evo jih nekoliko: navlašč, dade, priznade, bližnjaj mravlji, kakim načinom, oblekša, tacega i. dr. Stritar je pokopal opuščaj, zato ne maramo obujenjakakor nek namesto neki. Samosevski pravopis nahajamo pogostem pri našem slovenitelju: dalječ, gnjezdo, lažnjiv, komej, polen (poln), trnik itd. Marsikomu bo nejasna češka spregatev *p o z v e* (pozove, str. 12.). Neizrekljiva in neetimološka se mi vidi pisava *o b v s o r e j* (obsorej, iz: ob sej uri, str. 121.). Mal se glasi prav mali, nedoločno pa *m a j h e n* (114). Z *a m o r e m* je po Miklošiču «dem deutschen Verbum nachgebildet», nam zadošča *m o r e m*. Ali nimamo domačih besed za: movsati se (44), gamz (116)?

Dr. Breznik je zavrgel konstrukcijo vzročnega roditelja: strahu se tresem, prav o d strahu (32, 37, 72, 180). Tiskarski škrat je morda zakrivil n a d r a v e n, t. j. nadnaraven (101). Najnovejši slovničar opušča vezaj med dvema imenoma: čevljar krpač (72). Odkod pa deležnik vidši (95)? Neumljiv bo galicizem: nič ko obeti = sami obeti (93). Razluščiti mi ni bilo dano teh orchov: Nasled vrh valovja palic pa je (95), ko pokaže lovce zdajci S prostom (prstom?) proti njemu zajci (180). Drzno je rabiti samostalnik za glagol: Drobcene tekalkes o kmalu pridne ga ovohalke (40). Dušeslovno bi bila bolj mikavna sledeča atrakcija: Čaka te morda podobnega česa (= kaj, 13), da je ni privedla zgolj ujema «ušesa». Qui dira les torts de la rime? se vprašujemo tuptam z Verlainom ob stavkih, razkosanih zaradi stika.

Kdor je sam prelagal verze, pozna vse Skile in Karibde takega početja, tēr ne bo grajal avtorja, ker se ne oklepa vselej izvirnika v spolu in razporedbi stikov. Posnemati bi se dale tudi aliteracije: *débonnaire et doux* — mehak in mil (33). Dober prevodnik posveča posebno pažnjo učinkovitim obratom. Chamfort n. pr. hvali mesto, kjer spava pastir, njegov kužek kakor tudi njegov meh ali dude: «Ta poslednji hemistih je srčkan. Smelost izraza, da dremajo tudi diple, postane preprosta in prirodna, ker nas nanjo pripravi sen ovčarja in psa.» Slovensko besedilo pa je zabrisalo to drobnjavo: «... pri čredi pravi

¹ Jean de La Fontaine, Basni I. Prevel Ivan Hribar. V lastnej založbi. Dobiva se vezan pri Schwentnerju in v Jugoslovanski knjigarni po 10 Din.

x

x

spi Luka In... miruje pastirja piščal» (30). Ravno tako treba krepke rečnice, ki so duša basni in danes že pregovori, podati čim bolj jedrnato. Ugodno se je n.pr. iztekla ta le vzgled:

Pač mnogo ljudi je na sveti,
O kojih se mora zapeti:
Od daleč še tič,
Od blizu si — nič. (95.)

«Kratkoča je duša povesti», je bilo La Fontainovo geslo, v pričujočih prevodih često pozabljen. Vzemimo prvo basen, ki originalovo priredje zamenjava z odvisnikom «ko» v lastno škodo:

Maître corbeau, sur un arbre perché,
Tenoit en son bec un fromage.
Maître renard, par l'odeur alléché,
Lui tint à peu près ce langage:

Hribarjev tekst:

Ko mojster je vran, na drevesu čepé,
Imel v svojem kljunu kos sira,
Se mojstru lisjaku koj sline, ko čuti ta sir, pocedé,
Na vejo se k vranu ozira, takole besede izbira:

Krajše bi se glasilo:

Mojster gavran, na drevesu sedeč,
Ima v svojem kljunu kos sira.
Mojster lisjak mu pa, sline cedeč,
Takole besede izbira:

Pri tem smo še posnemali francosko verzifikacijo, kateri ne zadostuje en sam vokal za rimo: *perché* : *alléché* : *sedeč* : *cedeč*.

Med uspelimi primeri se odlikuje mogoče najbolj Čevljarin bankir; od obeh izvirnih pesnitev, pridejanih na koncu, pa bi prisodil prvenstvo glaskim trohejem Otrokovega poletnega jutra, ki so prikladni mladim ustecem za recitiranje.

A. Debeljak.

Miroslav Krleža: Hrvatski Bog Mars. (Narodna knjižnica, vanredno izdanje.) Zagreb 1922.

Kogar je bila vojska telesno in duševno razmrevarila in so se mu po vojni rane kolikor toliko že zacelile in če bi slučajno zahotel, da nanovo zakrvice v bolelnem srdu, ki pa ne pozna nobene določne usmerjenosti, temveč razbija in trga krog sebe do brezumnosti, naj vzame to knjigo v roko.

Knjiga obsega samo 117 strani in vendar je v njej z brezobzirno odkritostjo srčnostjo narisana v vsej svoji goloti ostudni obraz vse dobe, dobe največjega nesmisla, demonske blaznosti in kaosa. «Sve nema ni repa ni glave,» kakor pravi avtor. Koga je treba poklicati na odgovor, komu moraš naložiti na ramena vsa ta strašna, črna dejstva? Sili, ki je izven človeka samega, bogu Marsu, bogu brezobzirnosti, krvoločnosti, nesramnosti in blazne strahopetnosti, bogu, ki se poslužuje lepodonečih fraz in vsakemu človeku najsvetejših bitnosti, da vrže že itak vrtoglave ljudi s tira in jih naščuje drugega zoper drugega. Hudič se zmeša z Bogom, kašarna z biblijo: «Čudna je ta melodija kasarne i biblije, koja može čoveka da baci nekud duboko i da probudi u njemu sablast mrtvu, koja gazi preko požara krvava i luda i zver je i nije čovek, a opet ako mu uzmete još i to zversku dubljinu, što je onda još ostalo u toj jadnoj kreaturi.»